

УДК 338.48:640.43

Скриньковський Руслан Миколайович

*кандидат економічних наук, професор, професор кафедри
Львівський університет бізнесу та права*

Скрынковский Руслан Николаевич

*кандидат экономических наук, профессор, профессор кафедры
Львовский университет бизнеса и права*

Skrynkovskyu Ruslan

PhD in Economics, Professor, Professor of the Department

Lviv University of Business and Law

ORCID: 0000-0002-2180-8055

Князь Святослав Володимирович

*доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри
Національний університет «Львівська політехніка»*

Князь Святослав Владимирович

*доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой
Национальный университет «Львовская политехника»*

Kniaz Sviatoslav

D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Department

Lviv Polytechnic National University

ORCID: 0000-0002-7236-1759

Хмиз Мар'яна Василівна

*доктор філософії, викладач кафедри
Львівський університет бізнесу та права*

Хмыз Марьяна Васильевна

*доктор философии, преподаватель кафедры
Львовский университет бизнеса и права*

Khmyz Mariana

*PhD, Lecturer of the Department
Lviv University of Business and Law
ORCID: 0000-0003-3553-8022*

Тиркало Юрій Євгенійович

керівник

Громадська організація «Всеукраїнський антикорупційний центр»

Тыркало Юрий Евгениевич

руководитель

Общественная организация «Всеукраинский антикоррупционный центр»

Tyrkalo Yuriy

Head

Non-Governmental Organization «Pan-Ukrainian Anti-Corruption Center»

ORCID: 0000-0003-2535-4238

Кайдрович Христина Іванівна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри

Львівський університет бізнесу та права

Кайдрович Христина Ивановна

кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры

Львовский университет бизнеса и права

Kaydrovych Khrystyna

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department

Lviv University of Business and Law

ORCID: 0000-0002-0362-7779

Зельман Леся Несторівна

кандидат педагогічних наук, викладач кафедри

Львівський університет бізнесу та права

Зельман Леся Несторовна

кандидат педагогических наук, преподаватель кафедры

Львовский университет бизнеса и права

Zelman Lesia

PhD in Pedagogical Science, Lecturer of the Department

Lviv University of Business and Law

ORCID: 0000-0002-2497-7292

**ОСНОВНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ
ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИХ КОМПЛЕКСІВ ТА ТУРИЗМУ В
УКРАЇНІ**

**ОСНОВНЫЕ ФАКТОРЫ ВЛИЯНИЯ НА ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ
ГОСТИНИЧНО-РЕСТОРАННЫХ КОМПЛЕКСОВ И ТУРИЗМА В
УКРАИНЕ**

**THE MAIN FACTORS INFLUENCING THE FUNCTIONING OF
HOTEL-RESTAURANT COMPLEXES AND TOURISM IN UKRAINE**

Анотація. У статті представлено основні фактори впливу на особливості функціонування готельно-ресторанних комплексів та туризму в Україні. Встановлено, що готельно-ресторанні і туристичні комплекси входять у структуру суб'єктів туристичної діяльності. З'ясовано, що в період 2013–2019 рр. обсяг послуг, який надали підприємства сфери тимчасового розміщування й організації харчування, туристичні агентства, туристичні оператори, підприємства з надання інших послуг, зокрема із бронювання та пов'язаних із цією діяльністю, має нестабільну динаміку. Визначено, що динаміка загальної кількості в'їзних (іноземних), виїзних та внутрішніх туристів, які обслуговувалися туроператорами і турагентами за видами туризму, мала нестабільний характер, оскільки основною причиною, що негативно вплинуло на таку

тенденцію, була економічна криза 2013–2015 рр. в Україні, спричиненої, насамперед, нестабільністю ситуації у політичній сфері. Визначено, що у видовій класифікації туризму, тобто розподілі туристів, які обслуговувалися туроператорами і турагентами, найвищою є кількість виїзних туристів, що виїжджають за межі України. З’ясовано, що кількість внутрішніх туристів є значно нижчою від кількості виїзних туристів, оскільки у середньому за 2011–2020 рр. становила 23,6 %, а найнижчою була у 2019 році – 9,4%, через пандемію COVID-2019, під дією якої виникла чергова економічна криза не тільки в Україні, але і у світі загалом. Встановлено, що питома вага в’їзних (іноземних) туристів в період 2011–2020 рр. різко скоротилася – від 10,6 % у 2010 році до 0,5 % у 2020 році, причиною чого виступає зниження привабливості туристичної індустрії України для іноземних туристів. Зазначено, що перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є розроблення методологічного підходу до оцінки якості туристичних і готельно-ресторанних послуг.

Ключові слова: туристична індустрія, туристи, туристичні потоки, готельно-ресторанний бізнес, туристичний комплекс.

Аннотація. В статье представлены основные факторы влияния на особенности функционирования гостинично-ресторанных комплексов и туризма в Украине. Установлено, что гостинично-ресторанные и туристические комплексы входят в структуру субъектов туристической деятельности. Установлено, что в период 2013–2019 гг. объем услуг, который предоставили предприятия сферы временного размещения и организации питания, туристические агентства, туристические операторы, предприятия по предоставлению других услуг, в частности по бронированию и связанных с этой деятельностью, имеет нестабильную динамику. Определено, что динамика общего количества въездных (иностранных), выездных и внутренних туристов, которые

обслуживались туроператорами и турагентами по видам туризма, имела нестабильный характер, поскольку основной причиной, что негативно повлияло на такую тенденцию, был экономический кризис 2013–2015 гг. в Украине, вызванный, прежде всего, нестабильностью ситуации в политической сфере. Определено, что в видовой классификации туризма, то есть распределении туристов, которые обслуживались туроператорами и турагентами, высшей является количество выездных туристов, выезжающих за пределы Украины. Выяснено, что количество внутренних туристов значительно ниже количества выездных туристов, поскольку в среднем за 2011–2020 гг. составляла 23,6 %, а самой низкой была в 2019 году – 9,4 %, из-за пандемии COVID–2019, под действием которой возник очередной экономический кризис не только в Украине, но и в мире в целом. Установлено, что удельный вес въездных (иностранных) туристов в период 2011–2020 гг. резко сократился – от 10,6 % в 2010 году до 0,5% в 2020 году, причиной чего выступает снижение привлекательности туристической индустрии Украины для иностранных туристов. Отмечено, что перспективами дальнейших исследований в этом направлении является разработка методологического подхода к оценке качества туристических и гостинично-ресторанных услуг.

Ключевые слова: *туристическая индустрия, туристы, туристические потоки, гостинично-ресторанный бизнес, туристический комплекс.*

Summary. *The article presents the main factors influencing the functioning of hotel-restaurant complexes and tourism in Ukraine. It has been established that hotel and restaurant and tourist complexes are included in the structure of the subjects of tourist activity. It was found that in the period 2013–2019 the volume of services provided by temporary accommodation and catering companies, travel agencies, travel operators, companies providing*

other services, in particular, booking and related activities, has an unstable dynamic. It was determined that the dynamics of the total number of inbound (foreign), outbound and domestic tourists who were served by tour operators and travel agents by type of tourism was unstable, since the main reason that negatively affected this trend was the economic crisis of 2013–2015 in Ukraine, caused primarily by the instability of the situation in the political sphere. It was determined that in the species classification of tourism, that is, the distribution of tourists who were served by tour operators and travel agents, the highest is the number of outbound tourists traveling outside Ukraine. It was found that the number of domestic tourists is significantly lower than the number of outbound tourists, since on average for 2011–2020 was 23,6 %, and the lowest was in 2019 – 9,4 %, due to the COVID–2019 pandemic, under the influence of which another economic crisis arose not only in Ukraine, but also in the world as a whole. It was found that the proportion of inbound (foreign) tourists in the period 2011–2020 decreased sharply – from 10,6 % in 2010 to 0,5 % in 2020, the reason for which is the decrease in the attractiveness of the tourism industry of Ukraine for foreign tourists. It is noted that the prospects for further research in this direction are the development of a methodological approach to assessing the quality of tourism and hotel and restaurant services.

Key words: *tourism industry, tourists, tourist flows, hotel and restaurant business, tourist complex.*

Постановка проблеми. Однією із особливих складових туристичної індустрії виступає готельно-ресторанна, основу якої становлять готельно-ресторанні комплекси, що у сукупності із іншими сферами діяльності, сприяють забезпеченню її розвитку та ефективному функціонуванню в умовах невизначеності та непередбачуваності ринку.

Водночас варто відзначити, що зміни, які відбуваються у готельно-ресторанному комплексі, впливають на розвиток туристичної індустрії в

Україні. Своєю чергою, такі зміни виникають під впливом низки факторів, які окрім готельно-ресторанного комплексу, торкаються інших сфер діяльності.

Таким чином, актуальність дослідження зумовлена визначенням факторів та вивченням характеру їх впливу на особливості функціонування та розвитку готельно-ресторанних комплексів та туризму в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над проблемами розвитку та функціонування готельно-ресторанних комплексів та туризму працювали та продовжують працювати такі науковці та економісти-практики, як Я. Волковська [1], Н. Данько [2], Д. Довгаль [2], Л. Коваленко [3], Я. Кацемір [4], О. Комліченко [5], Г. Кушнірук [6], О. Лупич [7], С. Мархонос [8], Л. Матвійчук [9], І. Милько [10], В. Пітак [3], І. Січка [11], С. Турло [8] та інші.

Так, О. Лупич [7] стверджує, що на розвиток готельно-ресторанних та туристичних комплексів в Україні впливають такі фактори, як:

- фактори економічного рівня, зокрема – індикатори доходу та витрат;
- фактори політико-правового рівня, зокрема – політична нестабільність у державі, недосконале правове забезпечення функціонування готельно-ресторанної та туристичної сфер в Україні;
- фактори міжнародного рівня;
- фактори соціокультурного рівня;
- фактори демографічного рівня.

Водночас Г. Кушнірук [6] зазначає, що особливим фактором впливу на розвиток готельно-ресторанних та туристичних комплексів виступають природно-рекреаційні умови. Завдяки належному рівню природно-рекреаційних умов формується привабливість регіонів України. З огляду на те, науковець зазначає, що туристів приваблює розташування готельно-ресторанних та туристичних комплексів на територіях, які мають особливо

привабливі природно-рекреаційні умови.

Свою чергою, О. Комліченко [5] зауважує, що позитивний вплив на розвиток та функціонування готельно-ресторанних та туристичних комплексів становлять такі фактори, як політична стабільність у державі, підвищення ВВП, підвищення реального рівня доходів населення, реформування інфраструктури, розроблення та впровадження інновацій, зокрема у туристичну індустрію, підвищення інвестиційної привабливості регіонів України.

Натомість до негативних факторів, що сповільнюють розвиток та функціонування готельно-ресторанних та туристичних комплексів в Україні, О. Комліченко [5] відносить: економічну кризу, підвищення цін, зокрема на послуги, що надають підприємства у сфері тимчасового розміщування й організації харчування, туристичні агентства, туристичні оператори, підприємства з надання інших послуг, зокрема із бронювання та пов'язаної з цим діяльності, інфляцію, політичну нестабільність в державі, високий рівень екологічного забруднення територій.

Науковець І. Січка [11] пропонує такі позитивні фактори впливу на розвиток та функціонування готельно-ресторанних та туристичних комплексів, як:

- наявність у значних обсягах туристичних ресурсів;
- посилення позиції України на міжнародному туристичному ринку;
- представлення України як демократичної європейської країни;
- висококваліфікована робоча сила;
- значна кількість туристичних атракцій для вкладення інвестицій;
- комунікації, що мають бути розвинуті на високому рівні;
- сприятлива екологічна ситуація;
- обслуговування із використанням сучасних технологій тощо.

Водночас до негативних факторів впливу на розвиток та функціонування готельно-ресторанних та туристичних комплексів І. Січка [11] пропонує відносити:

- низький рівень ефективності та раціональності використання туристичних ресурсів, зокрема природних туристичних ресурсів;
- нечіткість стратегії розвитку туристичної індустрії України;
- низький рівень якості туристичних послуг;
- недостатній розвиток інфраструктури;
- неефективність менеджменту і преференціювання територій;
- недостатня представленість України як туристичної країни на міжнародному туристичному ринку;
- недотримання порядку на туристичних об'єктах та культурних пам'ятках;
- недостатній рівень фінансування об'єктів, що являють собою культурну спадщину;
- підвищений рівень тінізації туристичного ринку;
- недостатній рівень вкладення інвестицій у розвиток та функціонування готельно-ресторанних та туристичних комплексів.

Треба зазначити, що конкурентоспроможність теж виступає важливим фактором розвитку та функціонування готельно-ресторанних та туристичних комплексів. Такої позиції дотримується Л. Матвійчук [9]. З огляду на те, Л. Матвійчук [9] стверджує, що на сьогодні рівень конкурентоспроможності готельно-ресторанних та туристичних комплексів немає жодного покращення, якому, до того ж перешкоджає вплив економічних та політичних факторів.

Науковці Д. Довгань і Н. Данько [2], розглядаючи фактори впливу на розвиток та функціонування готельно-ресторанних та туристичних комплексів, пропонують насамперед такі, які, на думку науковців, чинять

значний вплив, зокрема:

- природно-кліматичні, географічні та культурно-історичні;
- економічні, демографічні, соціальні, науково-технічні та міжнародні.

Разом з тим, В. Пітак та Л. Коваленко [3] особливу увагу звертають на фактор сезонності, оскільки саме сезонність, на їх думку, має значний вплив на розвиток та функціонування готельно-ресторанних та туристичних комплексів.

На основі наукових праць [1–11] встановлено, що проблематика визначення факторів та встановлення їх впливу на особливості функціонування готельно-ресторанних комплексів та туризму залишається не розкритою до кінця.

Мета статті. Метою статті є виявити і дослідити фактори впливу на особливості функціонування готельно-ресторанних комплексів та туризму в Україні.

В процесі дослідження використано методи описової статистики, порівняння і узагальнення.

Об'єктом дослідження є вплив, який здійснюють фактори на динаміку діяльності та функціонування готельно-ресторанних комплексів та сфери туризму в Україні.

Предмет дослідження – діяльність готельно-ресторанних комплексів та сфери туризму в Україні.

У науковій новизні передбачається представити основні фактори впливу на динаміку діяльності та функціонування готельно-ресторанних комплексів та сфери туризму в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Практика показує, що готельно-ресторанні і туристичні комплекси входять у структуру суб'єктів туристичної діяльності. Тому забезпечення конкурентних та водночас ефективних економічних результатів таких комплексів дасть можливість

забезпечити конкурентоспроможність туристичної індустрії України.

Дослідження дозволяють зауважити, що підвищення рівня конкурентоспроможності туристичної індустрії України на міжнародному ринку сприятиме підвищенню вхідних туристичних потоків, а також формуватиме зацікавленість іноземних туристів до туристичної індустрії України.

У ході розкриття мети наукової статті доцільно проаналізувати основні тенденції, які прослідковуються у діяльності підприємств сфери тимчасового розміщування й організації харчування, туристичних агентств, туристичних операторів, підприємств з надання інших послуг, зокрема із бронювання та пов'язаної з цим діяльності.

Так, за даними Державної служби статистики України [12] в період 2013-2019 років обсяг послуг, який надали підприємства сфери тимчасового розміщування й організації харчування має нестабільну динаміку. У 2014 році, порівняно із 2013 роком, показник обсягу послуг цієї сфери діяльності знизився на 13,0%. У наступних роках темп зростання показника обсягу послуг підприємств сфери тимчасового розміщування й організації харчування був нестабільним. Після зростання у 2017 році на 41,3%, порівняно із 2016 роком, темп зростання обсягу послуг у 2018 році скоротився до 25,0%, а у 2019 році – до 18,6% у порівнянні із попередніми роками (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка обсягу послуг (обсягу виробленої продукції), що надають підприємства у сфері тимчасового розміщування й організації харчування, туристичні агентства, туристичні оператори, підприємства з надання інших послуг, зокрема із бронювання та пов'язаної з цим діяльності

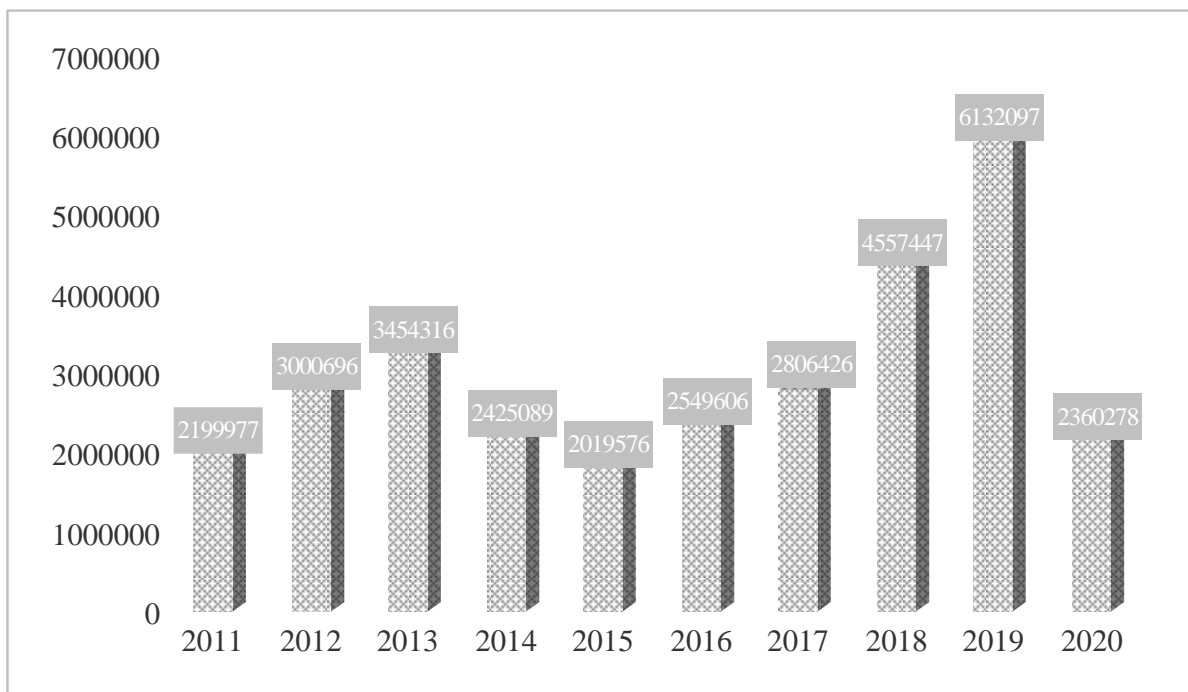
Сфера діяльності	Роки / Обсяг послуг, тис. грн.						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
підприємства у сфері тимчасового розміщування й організації харчування	19300928	16790069	19158216	26664323	37674661	47081593	55860403
туристичні агентства, туристичні оператори, підприємства з надання інших послуг, зокрема із бронювання та пов'язаної з цим діяльності	3006798	2208737	2594173	4535282	5055575	9449728	13754669

Джерело: сформовано за даними Державної служби статистики України [12]

Що стосується обсягу послуг туристичних агентств, туристичних операторів, підприємств з надання інших послуг, зокрема із бронювання та пов'язаної з цим діяльності, то тут також прослідковується нестабільна динаміка. Так, у 2014 році проти 2013 року обсяг послуг, який надавали туристичні агентства, туристичні оператори, підприємства з надання інших послуг, зокрема із бронювання та пов'язаної з цим діяльності, знизився на 26,5 % у порівнянні із 2013 роком. Водночас протягом аналізованого періоду найбільше зростання обсягу послуг таких суб'єктів туристичної діяльності відбулося у 2018 році на 86,9 % у порівнянні із 2017 роком.

Аналіз даних Державної служби статистики України [12] показує, що

динаміка загальної кількості в'їзних (іноземних), виїзних та внутрішніх туристів, які обслуговувалися туроператорами і турагентами за видами туризму, мала нестабільний характер. Із 2011 року до 2013 року спостерігалось тенденційне зростання загальної кількості таких туристів, а, починаючи із 2013 року до 2015 року, відбувся низхідний тренд (рис. 1). Так, у 2015 році, порівняно із іншими роками, що аналізуються, загальна кількість в'їзних (іноземних), виїзних та внутрішніх туристів, які обслуговувалися туроператорами і турагентами за видами туризму, була найнижчою та проти 2013 року скоротилася на 41,53 %.

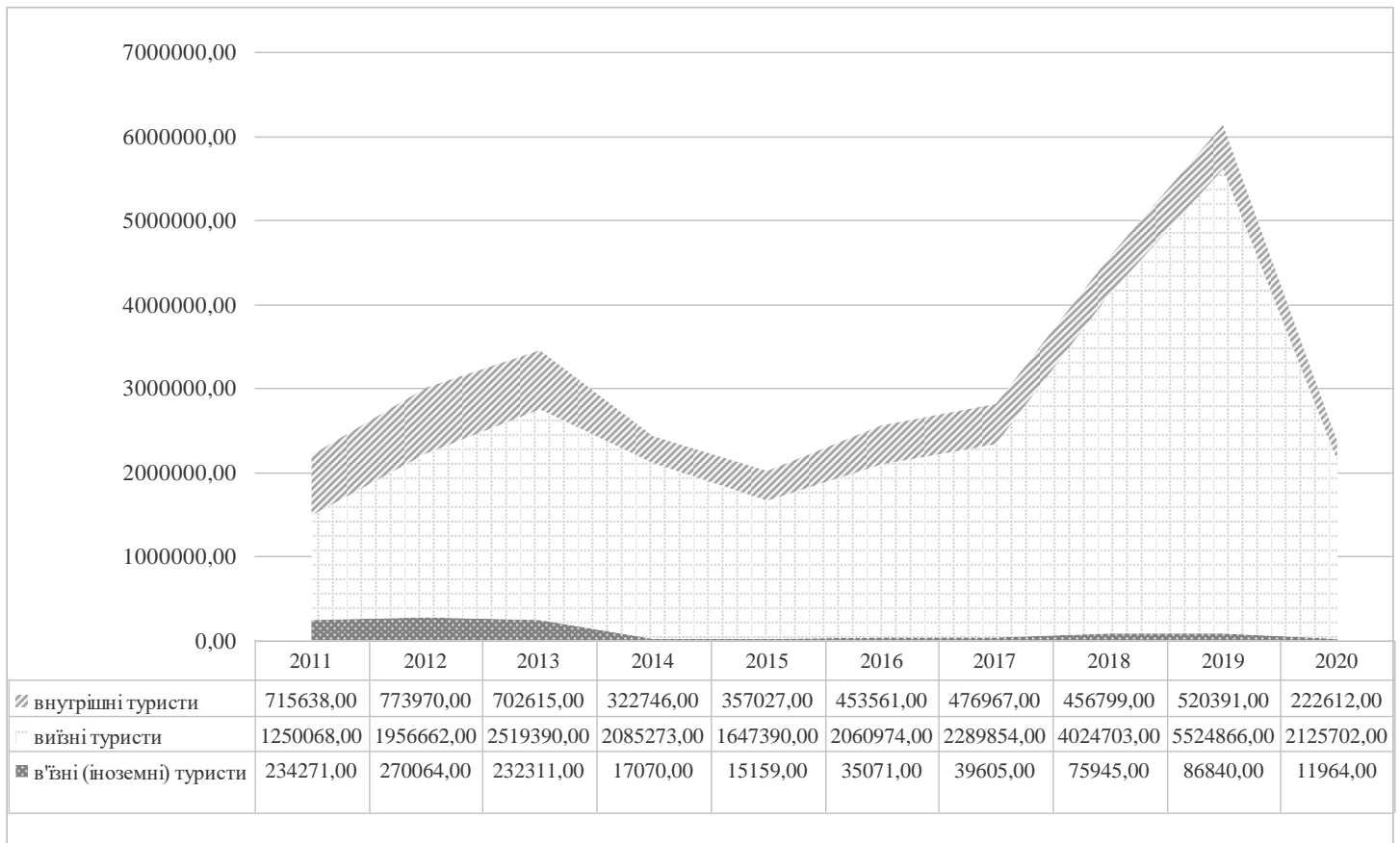

Рис. 1. Кількість в'їзних (іноземних), виїзних та внутрішніх туристів, які обслуговувалися туроператорами і турагентами за видами туризму, осіб
Джерело: сформовано за даними Державної служби статистики України [12]

Основною причиною (та водночас фактором), що негативно вплинула на таку тенденцію, була економічна криза в Україні, спричинена насамперед нестабільністю ситуації у політичній сфері.

Що стосується видової класифікації туризму, тобто розподілу туристів, які обслуговувалися туроператорами і турагентами, то найвищою

є кількість виїзних туристів, що виїжджають за межі України. Так, найбільше виїзних туристів, які обслуговувалися туроператорами і турагентами, спостерігалось у 2019 році, оскільки за цей рік кількість таких туристів зросла на 37,3 % у порівнянні із 2018 роком та на 182,4 % у порівнянні із 2012 роком, коли була найнижчою (рис. 2).

Рис. 2. Види туристів, які обслуговувалися туроператорами і турагентами за видами туризму, осіб

Джерело: сформовано за даними Державної служби статистики України [12]

Акцентуючи увагу на внутрішніх туристах, то кількість таких туристів є значно нижчою за кількість виїзних туристів. Так, у середньому за 2011–2020 роки частка внутрішніх туристів від кількості виїзних туристів становила 23,6 %, зокрема найнижчою вона була у 2019 році – 9,4 %. Розглядаючи динаміку кількості внутрішніх туристів, що обслуговувалися туроператорами і турагентами в Україні, то протягом

аналізованого періоду зниження кількості таких туристів, порівняно із попереднім роком, відбулося у 2014 році – на 17,2 %, у 2015 році – на 21,0 % та у 2020 році – на 61,5 %.

Слід зауважити, що такі тенденції, які відбулися у 2014–2015 роках у динаміці кількості внутрішніх туристів, насамперед спричинені фінансовою кризою в Україні (2014–2015 років), яка, водночас спричинена кризою відносин у соціально-економічній та у політико-правовій сферах.

Водночас причиною різкого зниження кількості внутрішніх туристів у 2020 році треба назвати пандемію COVID–2019, під дією якої виникла чергова економічна криза не тільки в Україні, але і у світі загалом. У першій половині 2020 року усі суб'єкти господарювання, зокрема і суб'єкти готельно-ресторанної та туристичної сфер діяльності, тимчасово припинили діяльність, а у другій половині 2020 року – функціонували в умовах карантинних обмежень.

Щодо в'їзних (іноземних) туристів, що обслуговувалися туроператорами та турагентами в Україні, то кількість таких туристів є найнижчою з поміж інших двох видів туристів. Так, питома вага таких туристів в період 2011–2020 років різко скоротилася – від 10,6 % у 2010 році до 0,5 % у 2020 році.

Така тенденція, що відбулася у динаміці кількості в'їзних (іноземних) туристів, що обслуговувалися туроператорами та турагентами в Україні, свідчить про зниження привабливості туристичної індустрії України для іноземних туристів. З огляду на таку проблему, для підвищення рівня привабливості туристичної індустрії України та попиту на туристичні послуги, які пропонують суб'єктами туристичної діяльності, зокрема туроператорами та турагентами в Україні, слід провести реформу у туристичній сфері.

Акцентуючи увагу на важливості такого фактора впливу на розвиток та функціонування готельно-ресторанних та туристичних комплексів в

Україні, як природно-рекреаційні умови, то доцільно, насамперед, розкрити особливості забезпечення природно-рекреаційними ресурсами кожного з регіонів України. Так, згідно інформації, поданої у [8], Автономна Республіка Крим, а також такі області, як Херсонська (характеризується привабливістю рекреаційних акваторій Чорного моря), Львівська, Івано-Франківська, Чернівецька та Закарпатська (характеризуються гірськолижними масивами, мають високий показник протяжності річок по їх території) є територіями із найвищим рівнем забезпеченості природно-рекреаційними ресурсами.

Такі області як Житомирська, Рівненська, Тернопільська, Чернігівська та Волинська (їх перевагою є суттєво високий показник протяжності річок по їх території) і Одеська (її перевагою є значна площа рекреаційних акваторій Чорного моря) характеризуються рівнем забезпеченості природно-рекреаційними ресурсами, який є вище середнього.

Натомість Київська, Сумська, Харківська та Черкаська області (перевагами яких є протяжність річок по усій території, а також значні лісові площі) мають середній рівень забезпеченості природно-рекреаційними ресурсами.

Своєю чергою, низький рівень забезпеченості природно-рекреаційними ресурсами мають Дніпропетровська, Донецька, Запорізька Миколаївська, Кіровоградська, Луганська, Полтавська та Хмельницька області.

Висновки і перспективи подальших досліджень. За результатами опрацювання джерел [1–12] представлено фактори впливу на особливості функціонування готельно-ресторанних комплексів та туризму в Україні.

Встановлено, що готельно-ресторанні і туристичні комплекси входять у структуру суб'єктів туристичної діяльності.

З'ясовано, що в період 2013–2019 років обсяг послуг, який надали підприємства сфери тимчасового розміщування й організації харчування, туристичні агентства, туристичні оператори, підприємства з надання інших послуг, зокрема із бронювання та пов'язаної з цим діяльності, має нестабільну динаміку.

Визначено, що динаміка загальної кількості в'їзних (іноземних), виїзних та внутрішніх туристів, які обслуговувалися туроператорами і турагентами за видами туризму, мала нестабільний характер, оскільки основною причиною, що негативно вплинула на таку тенденцію, була економічна криза 2013–2015 років в Україні, спричинена насамперед нестабільністю ситуації у політичній сфері.

Визначено, що у видової класифікації туризму, тобто розподілі туристів, які обслуговувалися туроператорами і турагентами, найвищою є кількість виїзних туристів, що виїжджають за межі України.

З'ясовано, що кількість внутрішніх туристів є значно нижчою від кількості виїзних туристів, зокрема у середньому за 2011–2020 роки частка внутрішніх туристів від кількості виїзних туристів становила 23,6 %, а найнижчою була у 2019 році – 9,4 %, через пандемію COVID-2019, під дією якої виникла чергова економічна криза не тільки в Україні, але і у світі загалом.

Встановлено, що питома вага в'їзних (іноземних) туристів в період 2011–2020 років різко скоротилася – від 10,6 % у 2010 році до 0,5 % у 2020 році, причиною чого було зниження привабливості туристичної індустрії України для іноземних туристів.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є розроблення методологічного підходу до оцінки якості туристичних і готельно-ресторанних послуг.

Література

1. Волковська Я. В. Тенденції розвитку готельно-ресторанного бізнесу в Україні // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2015. Вип. 12. С. 82–85. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2015_12_20 (дата звертання: 01.06.2021 р.).
2. Довгаль Д. В., Данько Н. І. Розвиток готельно-ресторанного та санаторно-курортного комплексу як складова інтенсифікації економіки України // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2013. № 1042, Вип. 1. С. 115–118. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhMv_2013_1042_1_27 (дата звертання: 01.06.2021 р.).
3. Пітак В. В., Коваленко Л. П. Фактори розвитку туристичної індустрії України // Розвиток сталого туризму: виклики і можливості для туристичного та готельно-ресторанного бізнесу: Матеріали круглого столу та студентської науково-практичної конференції (м. Одеса, 12 квітня 2017 р.). Одеський національний економічний університет. Одеса: ОНЕУ, 2017. С. 148–151.
4. Кацемир Я. В. Влияния качественного обслуживания на развитие туристической отрасли // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2015. № 3(3). С. 86–89. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2015_3%283%29_18 (дата звертання: 01.06.2021 р.).
5. Комліченко О. О. Фактори розвитку туристичної галузі // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. 2014. Вип. 8, Ч. 3. С. 75–79. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_08/126.pdf (дата звертання: 01.06.2021 р.).

6. Кушнірук Г. В. Резерви підвищення прибутковості туристичних підприємств // Туристичний, готельний і ресторанний бізнес: інновації та тренди: Тези Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 7 квітня 2016 р.) / відп. ред. А. А. Мазаракі. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2016. С. 45–47. URL:<https://knute.edu.ua/file/NzM1OQ==/adb099cfb596b8fe5a685807aa58dd2e.pdf> (дата звертання: 01.06.2021 р.).
7. Лупич О. О. Формування конкурентоспроможного готельного господарства регіону: дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.05 «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка» / ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Ужгород: 2017. 285 с.
8. Мархонос С. М., Турло Н. П. Рекреаційні комплекси України: передумови створення та напрямки їх розвитку // Приазовський економічний вісник. 2017. № 2(02). С. 118–122. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prgiaev_2017_2_25 (дата звертання: 01.06.2021 р.).
9. Матвийчук Л. Ю. Развитие гостиничного хозяйства в Украине // Туризм и гостеприимство. 2016. № 2. С. 8–11. URL: <https://rep.polessu.by/handle/123456789/11526> (дата звертання: 01.06.2021 р.).
10. Милько І. П. Концептуальні засади розробки стратегії розвитку готельно-ресторанного комплексу України // Економічний форум. 2019. № 4. С. 90–97. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2019_4_16 (дата звертання: 01.06.2021 р.).
11. Січка І. І. Аналіз особливостей та розвитку туристичного ринку України // Економіка та суспільство. 2016. № 7. С. 158–162. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/7_ukr/27.pdf (дата звертання: 01.06.2021 р.).
12. Економічна статистика: Економічна діяльність: Туризм // Статистична

інформація Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звертання: 01.06.2021 р.).

References

1. Volkovska Ya. V. Tendentsii rozvytku hotelno-restorannoho biznesu v Ukraini // Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Ekonomika i menedzhment. 2015. Vyp. 12. S. 82–85. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2015_12_20 (data zvertannia: 01.06.2021 r.).
2. Dovhal D. V., Danko N. I. Rozvytok hotelno-restorannoho ta sanatorno-kurortnoho kompleksu yak skladova intensyfikatsii ekonomiky Ukrainy // Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Serii: Mizhnarodni vidnosyny. Ekonomika. Krainoznavstvo. Turyzm. 2013. № 1042, Vyp. 1. S. 115–118. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhMv_2013_1042_1_27 (data zvertannia: 01.06.2021 r.).
3. Pitak V. V., Kovalenko L. P. Faktory rozvytku turystychnoi industrii Ukrainy // Rozvytok staloho turyzmu: vyklyky i mozhlyvosti dlia turystychnoho ta hotelno-restorannoho biznesu: Materialy kruhloho stolu ta studentskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Odesa, 12 kvitnia 2017 r.) / Odeskyi natsionalnyi ekonomichnyi universytet. Odesa: ONEU, 2017. S. 148–151.
4. Katsemir Ya. V. Vliyaniya kachestvennogo obsluzhivaniya na razvitie turisticheskoy otrasli // Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky. 2015. № 3(3). S. 86–89. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2015_3%283%29__18 (data zvertannia: 01.06.2021 r.).
5. Komlichenko O. O. Faktory rozvytku turystychnoi haluzi // Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Serii: Ekonomichni

- nauky. 2014. Vyp. 8, Ch. 3. S. 75–79. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_08/126.pdf (data zvertannia: 01.06.2021 r.).
6. Kushniruk H. V. Rezervy pidvyschennia prybutkovosti turystychnykh pidpriemstv // Turystychnyi, hotelnyi i restoranni biznes: innovatsii ta trendy: Tezy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Kyiv, 7 kvitnia 2016 r.) / vidp. red. A. A. Mazaraki. Kyiv: Kyivskyi natsionalnyi torhovelno-ekonomichnyi universytet, 2016. S. 45–47. URL: <https://knute.edu.ua/file/NzM1OQ==/adb099cfb596b8fe5a685807aa58dd2e.pdf> (data zvertannia: 01.06.2021 r.).
  7. Lupych O. O. Formuvannia konkurentospromozhnoho hotelnoho hospodarstva rehionu: dys. ... kand. ekon. nauk: spets. 08.00.05 «Rozvytok produktyvnykh syl i rehionalna ekonomika». DVNZ «Uzhhorodskyi natsionalnyi universytet». Uzhhorod: 2017. 285 s.
  8. Markhonos S. M., Turlo N. P. Rekreatsiini komplekсы Ukrainy: peredumovy stvorennia ta napriamky yikh rozvytku // Pryazovskiy ekonomichnyi visnyk. 2017. № 2(02). S. 118–122. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/priaev_2017_2_25 (data zvertannia: 01.06.2021 r.).
  9. Matviychuk L. Yu. Razvitie gostinichnogo khozyaystva v Ukraine // Turizm i gostepriimstvo. 2016. № 2. S. 8–11. URL: <https://rep.polessu.by/handle/123456789/11526> (data zvertannia: 01.06.2021 r.).
  10. Mylko I. P. Kontseptualni zasady rozrobky stratehii rozvytku hotelno-restorannoho kompleksu Ukrainy // Ekonomichnyi forum. 2019. № 4. S. 90–97. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2019_4_16 (data zvertannia: 01.06.2021 r.).
  11. Sichka I. I. Analiz osoblyvostei ta rozvytku turystychnoho rynku Ukrainy // Ekonomika ta suspilstvo. 2016. № 7. S. 158–162. URL:

https://economyandsociety.in.ua/journals/7_ukr/27.pdf (data zvertannia: 01.06.2021 r.).

12. Ekonomichna statystyka: Ekonomichna diialnist: Turyzm // Statystychna informatsiia Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (data zvertannia: 01.06.2021 r.).